

Գերամեծար գերադպրոցի Սրբաշնոր մերոյ և յարունակութի տեաւն տեաւն Ստեփաննոս վարդապետի, սղչոյն

... Իբր ի 20 փետրվարի, դեսպանն վէնէտիկու՝ արար հանդէս ի զիշերի յառաջին ժամու՝ հրացանօք և ֆէնկօք են: Արդ՝ իբրև սկսանին զհանդէսն, մերձակայ տաճիկքն շփոթեալ, արտաքս զեղանին ի տանէն ֆէնէնով, և տան միմեանց աւետիս թէ ծնաւ որդի թագաւորին: Յայնժամ և յապարանից թագաւորին՝ զան հասանին բարկութեամբ առ դեսպանն, թէ զի՛նչ է այդ զոր առնէք: Ո՛չ ապաքէն նաւք մեր և թագաւորն իսկ դադարեալ կան ի հրացանից. և դուք զի՛արդ համարձակեցայք առնել ընդդէմ ֆէրմանի թագաւորին, և կամէին տանել զգլխաւոր թարգմանն առ փաշան: Բայց նոքա պատասխանեալ ասեն, թէ մոռացար, և պարապ գտուանք: Եւ նոքա հագիւ լռեալ, դառնան յետս: Չայս պատմեաց ինձ իպրահիմ պէսպէսն, որ ի թօփղանան, որ և է գրացի դեսպանին վէնետիկու...:

Բագոււմք որոնեն զօրացոյց այսր տարւոյս մինչև ց⁵ կամ ց¹⁰ փրջ. բայց ոչ գտանեն: Աճէմ ոմն պարսիկ՝ իմաստակ և կարգացօղ և տեղեակ զանազան լեզուաց, զկնի բազում խօսիցն և կապելոյ զբերանս տաճկացն, հարցանէ ցմի ոմն ի նոցանէ, թէ էրբ է նէւրուզն (իբր թէ հասարակածն, յորում աւուր պարսիկք առնեն զմեծ հանդէս): Եւ նա հանեալ զիւր իւզլամէն, այսինքն օրացոյցն, ասէ, թէ՛ է յայտ ինչ աւուր: Իսկ նա ասէ. ամենեցուն իւր իւզլամէն սղալ է, բայց ի հայոցն, զոր երկու և երեք ամբ են, յորմէհետէ շինեցին և նոքա. և նոցայն միայն ուղիղ է. և ոչ գիտեմ թէ կայ աստէն թէ ոչ: Յայնժամ պօղոս էնիշտէս, հանեալ զօրացոյցն մեր, ասէ. Յայտ ինչ աւուր և յայտ ինչ ժամու է նէւրուզն: Ասէ Աճէմն. ահա այդ է ուղիղ, ապա թէ ոչ՝ թէ ըռամագանն մեր, և թէ այլ ինչ, ամենայն սղալ է...:

Իսկ վասն տօնանմայի քաղաքիս, այսչափ ինչ ունիմ գրել. զի ի մարտի 15, ի մէջ զիշերին ի 6 ժամուն, ծնաւ դուստր թագաւորին, որում յետոյ անուն եղին, հիլպէթ ուլլահ. որ թարգմանի, պարզև աստուծոյ: Եւ ի ժամէ ծննդեանն մինչև ցայգն, վառեցին զբազմութիւն կանթեղաց և հարկանէին զտաւուր զուռնայս՝ միայն ի վերնայարկս արքունի ապարանիցն: Եւ ևս վառեցին զկանթեղս միայն ի փաշայ զափուսին: Եւ յառաւօտու պահուն, այսինքն յառաւօտու ԵՇԹի, որ էր մարտի 4 և ըստ նորոցն մարտի 15. արձակիցին զթօփսն. և կարգաց քարոզ, թէ սկսեցի տօնանման ի ցամաքի, և արասցեն եօթն տիւս և եօթն զիշերս, (յորս յետոյ յաւել թագաւորն և զերիս տիւս և զերիս զիշերս): Արդ սկսան մարդիկ զայնպիսի իրս առնել, մինչև մոռացուցանել զբարեկենդանն վէնետիկու: Եւ թէ զինչ ինչ արարին, գրեցից համառօտիւ...: Եւ մինչև էր սկսեալ տօնանման, օր ըստ օրէ յաւելուին զայնքան իրս, մինչև զմի փոքրիկ մուկն վաճառէին հինգ փրջ: Իսկ զմեծ մուկն 15 կամ 20 փրջ. և երբեմն 30 փրջ: Եւ ոմն գեղացի ունելով ի ձեռին իւրում զմուկն, շրջեցուցանէր ի փողոցս ի վաճառել, և ասէր. ո՛հ թէ որքան պարարտ է: Եւ վասն միոյ մկան զմիմեանս ձգէին ի դուռն դատաւորին: Չի ի վաճառելն զմուկն, կատուն գնողին յափշտակեաց զմուկն և տարեալ խեղդեաց... զմկունսն դնէին ի տօլապս, և սնուցանէին հացիւ. քանզի մկունքն շրջէին և պտտէին զտօլապս, զորոց կախեալ կային ջրի խովաներ և կամ այլ ինչ: Չխանութսն և զգրունս մեծամեծաց և զփողոցս զարդարեցին կանթեղօք, շամթաթեղիով, գեղեցկաշէն ֆէնէնովք և մեծագին իրօք և խեյալի ֆենետօք և մեծագին դրօշակօք: Իսկ յաւուրս տօնանմային օր ըստ օրէ յաւելուին զմասրախայս: Քանզի ոմանք եղեն ստամպօլ էֆէնտիսի, ոմանք մուհտասիպ. թէվապիքն իւրաքանչիւրքն այլանդակեալ դիմօք: Իսկ էֆէնտին, այլանդակ դիմօք և մորուօք նստեալ յէջ, և երբեմն ի ձի. նոյնպէս և մուհտասիպն: Եւ շրջեալ ընդ փողոցս, կշտէին զհացս և կամ զայլ իրս խանութիցն. և իբր թէ այն պակաս է ի յարդար չափէն, (եթէ տիրարն իրաց ոչ տային նոցա փարայ) զնոցա ոտսն ի ֆալախան եղեալ, ձեծէին: Իսկ եթէ տային փարայ, մի ոմն բարձր ձայնիւ ասէր. ալա՛հ ճալէ պիգիմ փատիշահըմըզըն պիր կիւնիւ, պին էթօին: Եւ թէվապիքն աղաղակէին.